

RAAP-NOTITIE 3769

Plangebied Lichtenvoordseweg te Groenlo

Gemeente Oost Gelre

**Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en
inventariserend veldonderzoek**

Colofon

Opdrachtgever: Geofox-Lexmond B.V.

Titel: Plangebied Lichtenvoordseweg te Groenlo, gemeente Oost Gelre; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: april 2011

Auteur: *H. Ringenier*

Projectcode: OOGL

Bestandsnaam: NO3769_OOGL

Projectleider: H. Ringenier

Projectmedewerker: niet van toepassing

ARCHIS-vondstmeldingsnummer: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummer: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 45866

Bewaarplaats documentatie: RAAP Oost

Autorisatie: drs. H.B.G. Scholte Lubberink

Bevoegd gezag: gemeente Oost Gelre

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwendeldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2011

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van Geofox-Lexmond B.V. heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in maart 2011 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in plangebied Lichtenvoordseweg te Groenlo in verband met te realiseren nieuwbouw. Doel van dit onderzoek was allereerst het middels bureauonderzoek verwerven van informatie over bekende en te verwachten archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Het doel van het veldonderzoek was vervolgens die verwachting te toetsen en, voor zover mogelijk, een eerste indruk te geven van de aard, omvang, datering, kwaliteit (gaafheid en conservering) en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische vindplaatsen. Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen in het plangebied is vervolgens een advies met betrekking tot archeologisch vervolgonderzoek geformuleerd.

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek gold bij de aanvang van het veldonderzoek voor het plangebied een hoge verwachting voor het aantreffen van archeologische resten uit de alle archeologische perioden.

Tijdens het veldonderzoek is geconstateerd dat de bodemopbouw ter plaatse volledig is verstoord. Veelal zetten de verstoringen zich door tot in de top van de geologische ondergrond. Archeologische indicatoren zijn tijdens het veldonderzoek niet aangetroffen.

Op basis van de resultaten van dit onderzoek wordt in het plangebied geen archeologisch vervolgonderzoek aanbevolen. Vanuit archeologisch oogpunt kan de geplande ontwikkeling van nieuwbouw zonder bezwaren worden uitgevoerd.

Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden onverwacht toch archeologische resten worden aangetroffen, dan is dan is conform artikel 53 en 54 van de Monumentenwet 1988 (herzien in 2007) aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap c.q. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed verplicht (vondstmelding via ARCHIS).

Met betrekking tot de bevindingen van dit bureau- en inventariserend veldonderzoek dient contact opgenomen te worden met de gemeente Oost Gelre.

1 Inleiding

1.1 Kader

In opdracht van Geofox-Lexmond B.V. heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in maart 2011 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met te realiseren nieuwbouw in plangebied Lichtenvoordseweg te Groenlo in de gemeente Oost Gelre. Dit onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het bureauonderzoek was het verwerven van informatie over bekende en verwachte archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Doel van het veldonderzoek was het toetsen van die gespecificeerde archeologische verwachting en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de aard, omvang, datering, kwaliteit (gaafheid en conservering) en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische resten. Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen is vervolgens in hoofdstuk 4 een advies geformuleerd met betrekking tot eventueel archeologisch vervolgonderzoek.

1.2 Administratieve gegevens

Het plangebied (circa 0,2 ha) ligt in het zuiden van de bebouwde kom van Groenlo (figuur 1). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 34D van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000).

Gemeente: Oost Gelre

Plaats: Groenlo

Plangebied: Plangebied Lichtenvoordseweg

Centrumcoördinaten: 239.510/450.510

ARCHIS-vondstmeldingsnummer: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummer: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 45866

1.3 Toekomstige situatie

In het plangebied wordt nieuwbouw in de vorm van een appartementencomplex ontwikkeld.

1.4 Onderzoekopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek bestond uit een karterend booronderzoek. Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische monumentenzorg). De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.2), beheerd door de Stichting Infra-

structuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), geldt in de praktijk als richtsnoer. RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde geologische en archeologische perioden.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

Het bureauonderzoek is uitgevoerd om een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Daartoe zijn reeds bekende archeologische en aardkundige gegevens verzameld en is het grondgebruik in het plangebied in het heden en verleden geïnterpreteerd.

Geraadpleegd zijn de volgende bronnen:

- het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS);
- literatuur en historisch en aardkundig kaartmateriaal (zie literatuurlijst);
- de recente topografische kaart 1:25.000;
- recente luchtfoto's uit Google Earth (www.earth.google.com);
- het Actueel Hoogtebestand Nederland (www.ahn.nl).

2.2 Resultaten

Huidige situatie

Op recente topografische kaarten 1:25.000 staat in een groot deel van het plangebied bebouwing weergegeven; een klein deel is onbebouwd en betreft een tuin (Dam & Koote, 2004; figuur 2). Recente luchtfoto's uit Google Earth bevestigen deze situatie. Volgens het Actueel Hoogtebestand Nederland bedraagt de huidige maaiveldhoogte in het plangebied ongeveer 25 m +NAP.

Aardkundige situatie

Geo(morfo)logie

Geomorfologisch gezien ligt het plangebied op een plateauachtige terrasrest al dan niet met dekzandruggen (www.archis.nl).

Bodem

De bodem in het plangebied bestaat uit hoge zwarte enkeerdgronden (Stiboka, 1979). Hoge enkeerdgronden kenmerken zich door een humushoudende bovengrond of plaggende dikker dan 50 cm. Veelal liggen ze op de hogere delen van het landschap. Enkeerdgronden dateren voornamelijk uit de Nieuwe tijd en zijn ontstaan door de toepassing van plaggembesting. Eeuwenlang werd de vruchtbaarheid van de akkers op de essen op peil gehouden door deze te bemesten met potstalmest, een mengsel van mest en plaggen afkomstig van heidevelden en uit beekdalen. Het opbrengen van potstalmest leidde tot het ontstaan van dikke humeuze lagen of plaggendecken en een sterke ophoging van de essen. Vanuit archeologisch perspectief zijn hoge enkeerdgronden interessant omdat het dikke opgebrachte pakket als een soort beschermende mantel fungeert voor eventuele archeologische resten in de ondergrond.

Historische situatie

Om inzicht te verkrijgen in het grondgebruik in het plangebied in de Nieuwe tijd biedt de analyse van historische kaarten een goede invalshoek. Historische kaarten uit het midden van de 19e en het begin van de 20e eeuw tonen dat het plangebied destijds in gebruik was als landbouwgrond (ROBAS Producties, 1989; Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990; figuur 3). Op geen van de geraadpleegde kaarten staat binnen het huidige plangebied bebouwing afgebeeld.

Bekende archeologische waarden

ARCHIS

In ARCHIS staan, binnen een straal van 500 m rond het plangebied, twee archeologische vindplaatsen geregistreerd. Het betreft een locatie waar een bronzen gesp uit de Vroege Middeleeuwen is aangetroffen (ARCHIS-waarnemingsnummer 38461) en een locatie waar tijdens archeologisch onderzoek mogelijk resten zijn aangetroffen van een zogenaamde approche (ARCHIS-waarnemingsnummer 423148). Approches zijn loopgraven aangelegd tijdens het beleg van Groenlo in 1627. Tijdens dit beleg werd een insluitingslinie rond de stad aangelegd. Na het voltooiën van de linie werd begonnen met het graven van loopgraven richting de stad. Deze approches waren bedoeld om manschappen, kanonnen en munitie veilig te kunnen aan te voeren tot aan de wallen van de vestingstad Groenlo (Nijs & Van der Pluijm, 2008).

Gemeentelijke archeologische beleidskaart

Volgens de archeologische beleidskaart van de gemeente Oost Gelre geldt voor het plangebied een middelmatige archeologische verwachting (De Roode & Van den Berghe, 2008).

Historische kaarten

De geraadpleegde historische kaarten bevatten geen concrete aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische waarden in het plangebied.

AHN en luchtfoto's

Het raadplegen van het AHN (www.ahn.nl) en recente luchtfoto's uit Google Earth heeft geen concrete aanwijzingen opgeleverd voor de aanwezigheid van archeologische waarden in het plangebied.

Gespecificeerde archeologische verwachting

In tegenstelling tot de middelmatige archeologische verwachting die aan het plangebied is toegerekend op de gemeentelijke archeologische beleidskaart, kan gesteld worden dat voor het plangebied een hoge verwachting geldt voor resten uit alle archeologische perioden. Deze hoge verwachting is gebaseerd op de landschappelijke aspecten van het plangebied. Het plangebied is gesitueerd op een hoog gelegen deel van het landschap, een plateauachtige terrasrest. In de regel vormden de hogere delen van het landschap tot ver in de Middeleeuwen een aantrekkelijke vestigingslocatie. Bovendien bestaat de bodem in het plangebied uit hoge zwarte enkeerdgronden. Dat de aanwezigheid van een dergelijke bodem een gunstige factor is voor eventuele archeologische resten in de ondergrond is hierboven al uiteengezet.

De hoge archeologische verwachting geldt voor vuursteenstrooiingen uit de periode Laat Paleolithicum t/m Neolithicum en/of grote (vondstrijke) nederzettingen uit de periode Bronstijd t/m Late Middeleeuwen. Op grond van de geraadpleegde historische kaarten worden geen archeologische resten uit de Nieuwe tijd verwacht. Wel dient te worden opgemerkt dat resten (militaria) die in verband staan met het beleg van 1627, in principe overal in en rond Groenlo kunnen voorkomen en derhalve in het plangebied niet uitgesloten kunnen worden.

3 Veldonderzoek

3.1 Methoden

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) bestond uit een karterend booronderzoek. De onderzoeksmethode voor het veldwerk is bepaald op basis van de resultaten van het bureauonderzoek (gespecificeerde archeologische verwachting) en het protocol inventariserend veldonderzoek uit de KNA versie 3.2 (stroomdiagram 'keuze onderzoeksmethode karterende fase' en 'Leidraad inventariserend veldonderzoek deel karterend booronderzoek').

Tijdens het veldonderzoek zijn er vijf boringen verricht (figuur 4). Doorgaans worden de boringen gezet in parallelle raaien binnen een grid van 40 x 50 m. Vanwege de beperkte omvang en de aanwezigheid van bebouwing en recente ophoging in een groot deel van het plangebied, kon deze methode niet gehanteerd worden. De boringen zijn zo strategisch mogelijk binnen het plangebied gezet. Hierbij moet worden opgemerkt dat er geen boringen zijn gezet in het recentelijk opgehoogde deel van het plangebied.

De gehanteerde methode wordt geschikt geacht voor het opsporen van de meeste in dit gebied te verwachten nederzettingsterreinen uit de periode IJzertijd t/m Late Middeleeuwen. Deze methode is niet geschikt om verkavelingspatronen, graven en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen (Tol e.a., 2004).

Er is geboord tot maximaal 2 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 15 cm. De boringen zijn lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken). Er zijn geen monsters genomen. Het opgeboorde materiaal is gezeefd met een zeef met een maaswijdte van 0,4 cm; het zeefresidu is met het blote oog geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren.

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

De geologische situatie van het plangebied komt niet overeen met de verwachting op grond van het bureauonderzoek. De ondiepe geologische ondergrond bestaat uit licht siltig, matig fijn, goed gesorteerd zand met fijn grind en leembrokjes. Dit zand is aangemerkt als een fluvioperiglaciale afzetting. Deze afzetting is in drie boringen aangetroffen op dieptes variërend van 0,5 tot 0,95 m -Mv. Het verschil in diepte is het gevolg van verstoringen van de bodemopbouw. In twee boringen zijn bodemverstoringen waargenomen die zich minimaal doorzetten tot op een diepte van 2 m -Mv (figuur 4; boringen 3 en 5).

De bodemopbouw in het plangebied is volledig verstoord. De maximaal waargenomen verstoringst diepte bedraagt 2 m -Mv. De bodemverstoringen bestaan uit heterogene pakketen zand met baksteenpuin. De op basis van het bureauonderzoek verwachte hoge zwarte enkeerdgronden zijn niet (meer) aangetroffen.

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Op basis van de onderzoeksresultaten en de voorgenomen bodemingrepen (§ 1.3) en de geringe omvang van het plangebied, kan worden geconcludeerd dat bij de realisering van de plannen geen archeologische resten zullen worden verstoord.

Geconstateerd is dat de bodemopbouw in het plangebied volledig is verstoord. De verstoringen zetten zich veelal door tot in de top van de onderliggende natuurlijke afzetting. Archeologische indicatoren zijn tijdens het veldonderzoek niet aangetroffen.

4.2 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van dit onderzoek wordt in het plangebied in het kader van de voorgenomen bodemingrepen geen archeologisch vervolgonderzoek aanbevolen. Vanuit archeologisch oogpunt kan de geplande ontwikkeling van nieuwbouw zonder bezwaren worden uitgevoerd.

Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden onverwacht toch archeologische resten worden aangetroffen, dan is dan is conform artikel 53 en 54 van de Monumentenwet 1988 (herzien in 2007) aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap c.q. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed verplicht (vondstmelding via ARCHIS).

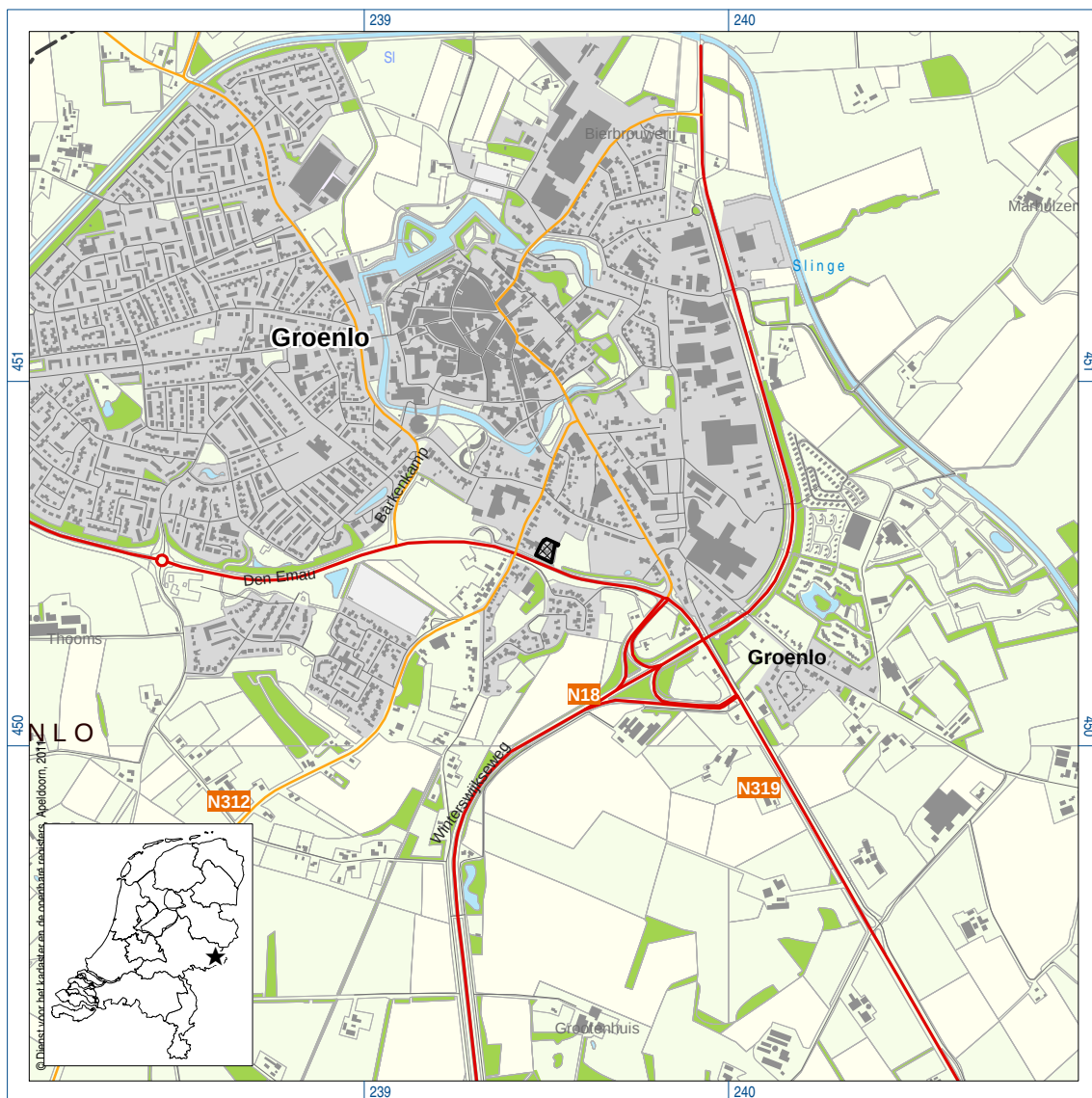
Op basis van de bevindingen van dit onderzoek neemt de gemeente Oost Gelre een selectiebesluit.

Literatuur

- Dam, P. & S. Koote (coördinatie)**, 2004. *ANWB topografische atlas: Gelderland 1:25.000*. Amsterdam.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Nijs, G. & J. van der Pluijm**, 2008. *Kijk op de linie. Op zoek naar de circumvallatielinie rondom Groenlo uit 1627*. Stedsmuseum Groenlo.
- ROBAS Producties**, 1989. *Historische Atlas Gelderland. Chromotopografische Kaart des Rijks 1:25.000*. ROBAS Producties, Den IJp.
- Roode, F. de & K.J. van den Berghe**, 2008. Archeologische monumentenzorg in de gemeente Oost Gelre; Deel 1: startnota archeologische monumentenzorg; Deel 2: toelichting op de archeologische landschappen- en beleidskaart. *RAAP-rapport 1757*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Weesp.
- Stiboka**, 1979. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Toelichting bij de kaartbladen 34 West Enschede en 34 Oost Enschede - 35 Glanerbrug*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Tol, A., P. Verhagen, A. Borsboom & M. Verbruggen**, 2004. Prospectief boren; een studie naar de betrouwbaarheid en toepasbaarheid van booronderzoek in de prospectiearcheologie. *RAAP-rapport 1000*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Wolters-Noordhoff Atlasproducties**, 1990. *Grote Historische Atlas van Nederland, schaal 1:50.000; Deel 3: Oost-Nederland 1830-1855*. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, Groningen.

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

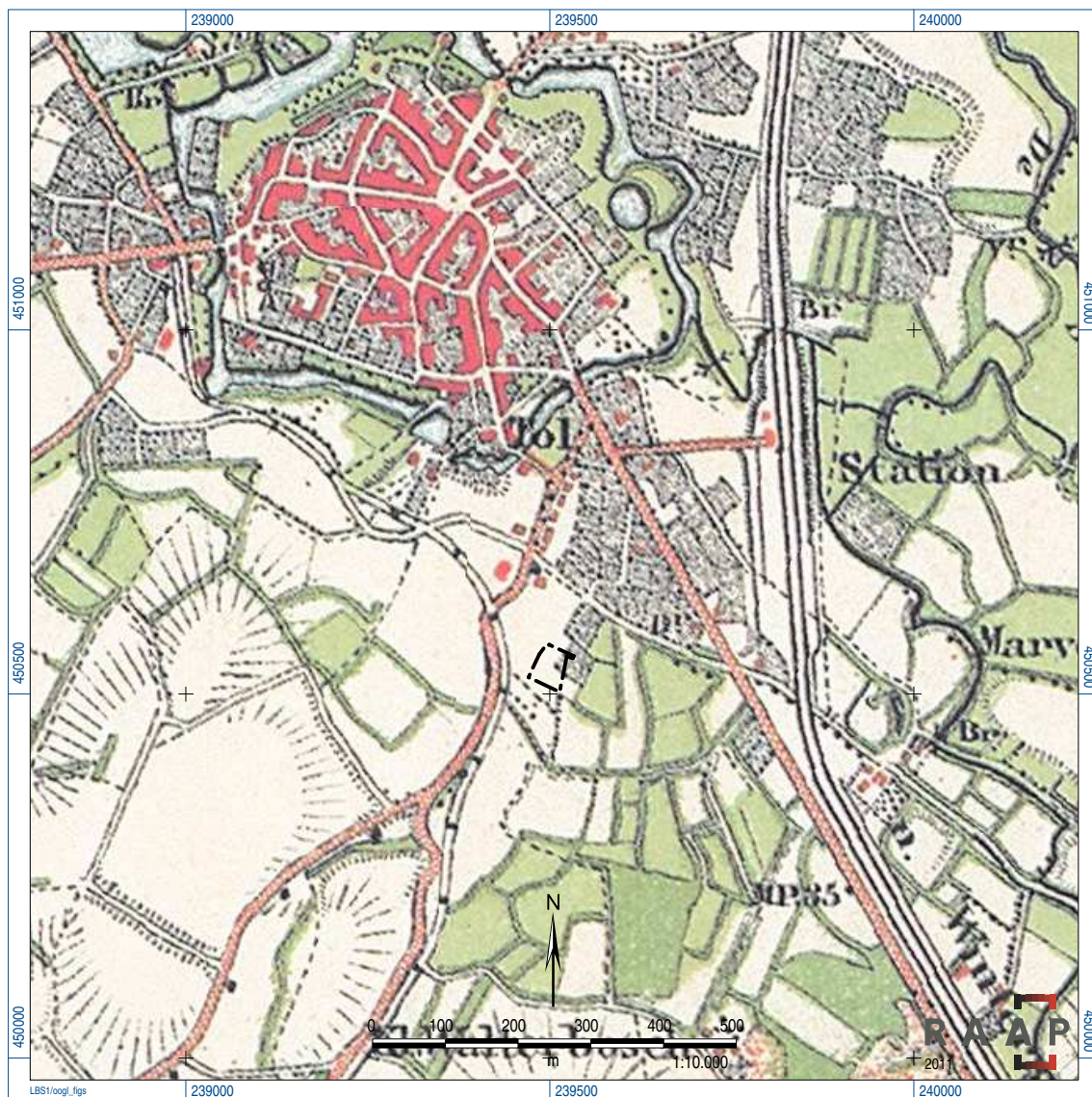
- Figuur 1.** Ligging van het plangebied (gearceerd); inzet: ligging in Nederland (ster).
- Figuur 2.** Overzicht van het plangebied vanuit het noorden (boven) en het zuiden (onder).
- Figuur 3.** Projectie van het plangebied op een historische kaart uit het begin van de 20e eeuw (bron: ROBAS Producties, 1989).
- Figuur 4.** Boorpuntenkaart.
- Tabel 1.** Geologische en archeologische tijdschaal.
- Bijlage 1.** Boorbeschrijvingen.

Figuur 1. Ligging van het plangebied (gearceerd); inzet: ligging in Nederland (ster).

Figuur 2. Overzicht van het plangebied vanuit het noorden (boven) en het zuiden (onder).

Figuur 3. Projectie van het plangebied op een historische kaart uit het begin van de 20e eeuw (bron: ROBAS Producties, 1989).

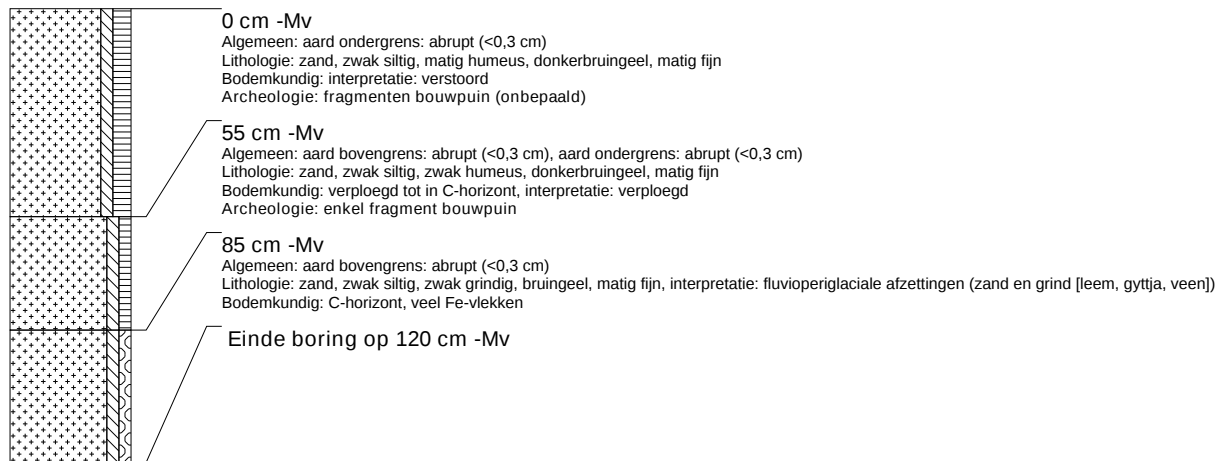
Figuur 4. Boorpuntenkaart.

Tabel 1. Geologische en archeologische tijdschaal.

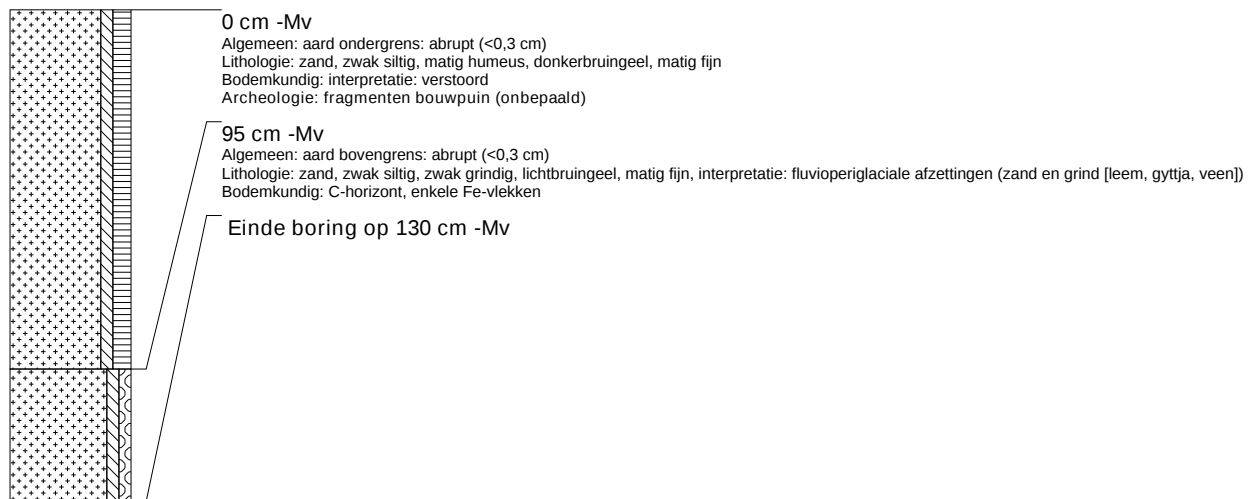
Bijlage 1. Boorbeschrijvingen

boring: OOGL-1

beschrijver: HR, datum: 25-3-2011, provincie: Gelderland, gemeente: Oost Gelre, opdrachtgever: Geofox-Lexmond B.V., uitvoerder: RAAP Oost

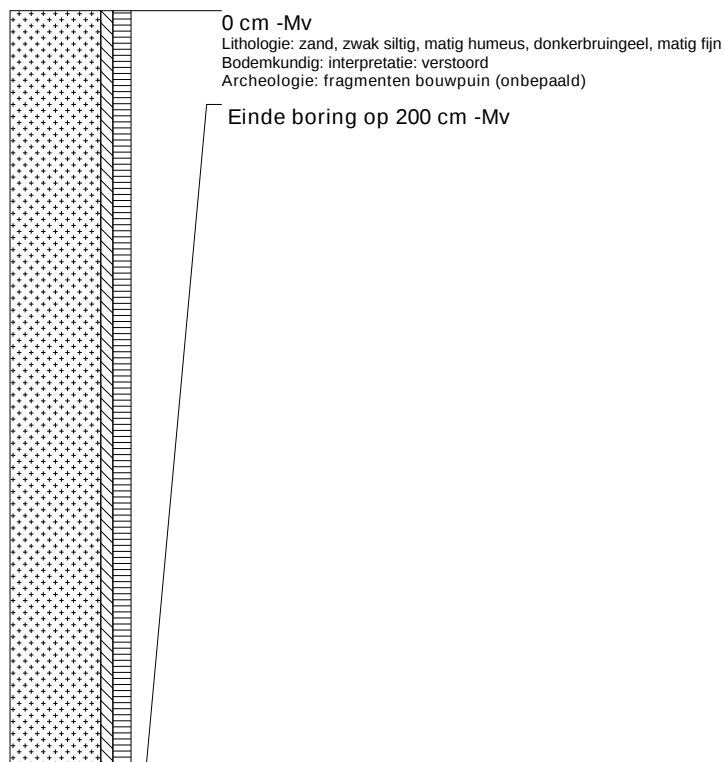
boring: OOGL-2

beschrijver: HR, datum: 25-3-2011, provincie: Gelderland, gemeente: Oost Gelre, opdrachtgever: Geofox-Lexmond B.V., uitvoerder: RAAP Oost

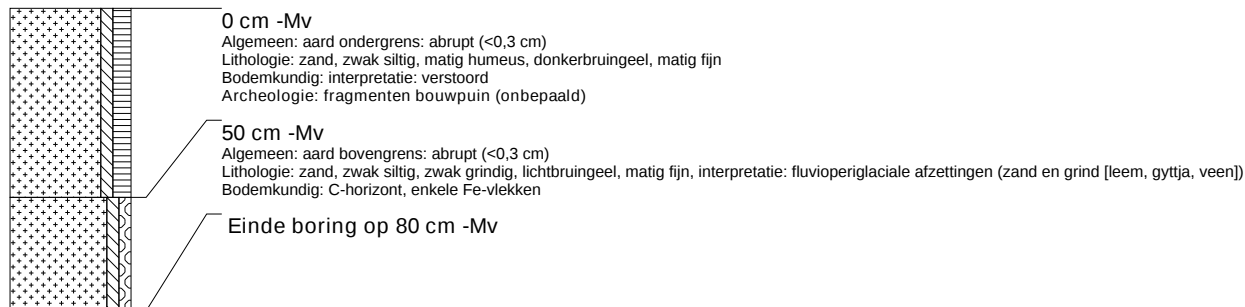
boring: OOGL-3

beschrijver: HR, datum: 25-3-2011, provincie: Gelderland, gemeente: Oost Gelre, opdrachtgever: Geofox-Lexmond B.V.

boring: OOGL-4

beschrijver: HR, datum: 25-3-2011, provincie: Gelderland, gemeente: Oost Gelre, opdrachtgever: Geofox-Lexmond B.V., uitvoerder: RAAP Oost

boring: OOGL-5

beschrijver: HR, datum: 25-3-2011, provincie: Gelderland, gemeente: Oost Gelre, opdrachtgever: Geofox-Lexmond B.V.

